

Pritihotapil se je brez vednosti slovenskih oblasti

Bobri Konflikti zaradi bobrove dejavnosti so posledica stanja človeške družbe, in ne njenega dejanskega vpliva ali škode

Značilno obgrizene in podrtе vrbe in druga tanjša drevesa ter štrclji le nekaj centimetrov debelih drevesc niso dopuščali dvoma: v skrit, miren kotiček Murske šume se je v zadnjih mesecih v Murino mrtvico, ki se z glavno strugo poveže le ob visokih vodah, priselil še en bober ali celo par bobrov. Dokaz, da se po skoraj dvajsetih letih od prvega ponovnega prihoda v Slovenijo ta skrivnostni ekološki inženir vse hitreje širi tako po številu kot po ozemlju.

JOŽE POJBIČ

Skrito bobrovo domovanje so mi pokazali sodelavke in sodelavci projekta GoForMura, ki bodo dve leti s pomočjo sredstev iz norveškega sklada proučevali možnosti upravljanja gozdnih habitatnih tipov in vrst na izbranih območjih Natura 2000 ob reki Muri. Njihov glavni cilj bo torej načrtovanje upravljanja značilnih, a vedno bolj izginjajočih poplavnih hrastovo-jesenovo-brestovih gozdov in obrečnega vrbovja, jelševja in jesenovja.

Toda ker je bober ljubitelj teh in s svojo dejavnostjo tudi oblikovalec obvodnega sveta, ki počasi, a zanesljivo popravlja napake človeka, se znotraj projekta ukvarjajo tudi z njim in z iskanjem načinov, kako mu zagotoviti primerno življenjsko okolje in kako se izogniti konfliktom, ki bi utegnili nastati ob močnejši namnožitvi tega velikega glodalca. Za zdaj znakov velike namnožitve bobra še ni, a strokovnjak in sodelavec norveškega inštituta za varstvo narave NINA Duncan Halley opozarja, da je treba ukrepati in načrtovati rast števila bobrov že zdaj, v zgodnejših fazah njegovega pojavljanja v Sloveniji. »Najti bo treba način upravljanja, ki bo upošteval lastnike zemljišč in bo hkrati v interesu ohranjanja narave,« pravi norveški gost.

Pri nas je bober veljal za izumrlega približno poldrugo stoletje, saj je v rajni Avstriji, kamor smo takrat še spadali, izumrl leta 1869. Veliko hitreje so ga iztrebili v Italiji, že leta 1541, še hitrejši pa so bili Angleži, kjer je izginil že v dvanajstem stoletju. Pred tem je ozemlje

Evrope naseljeval najmanj 14.000 let, vse od zadnjih ledenih dob pleistocena.

V preteklosti veliko vreden

Konec devetnajstega stoletja je v Evropi in Aziji skoraj povsem izginil: le na osmih izoliranih, najbolj nedostopnih območjih je preživelo kakšnih 1200 evrazijskih bobrov. Številne zahodnoevropske države so ga zato zaščitile že na začetku dvajsetega stoletja, mnoge, iz katerih je povsem izginil, pa so poleg zaščite bobre začele tudi ponovno naseljevati. Ker se je to v nekaterih državah, kot so Norveška, Finska in Švedska, dogajalo že pred pol stoletja ali več, so si bobri v teh državah številčno že toliko opomogli, da so spet postali normalen del naravnega okolja in ponekod znova tudi lovna divjad. Zdaj jih v Evropi in Aziji živi že najmanj 1,2 milijona, kar je tisočkrat več kot v obdobju, ko mu je šlo najslabše.

Zakaj je evrazijski bober konec devetnajstega in na začetku dvajsetega stoletja skoraj izumrl, nam je Duncan Halley razložil na primeru Norveške: »V preteklosti je bilo na Norveškem in v Evropi nasploh več lakote kot zdaj. Zato so ljudje lovili bobre za hrano. Poleg tega je bilo bobrovo krzno nekoč veliko bolj cenjeno kot danes, ko je skoraj brez vrednosti. Bobre pa so pogosto lovili tudi zaradi bobrovine, izločka njihove zadnjične žleze, ki so jo uporabljali v farmaciji in za proizvodnjo dišav. Zaradi vsega tega je bil bober v preteklosti veliko vreden. Na Norveškem je na primer v osemnajstem stoletju eden stal toliko, kot je znašala celoletna plača kmečkega delavca. Zato so v tistem obdobju skoraj izginili.«

Drugi vzrok za izginjanje bobra v prejšnjih stoletjih pa ilustrira dogodek iz sedemnajstega stoletja z ozemlja sedanje Slovenije, ki ga v svoji diplomski nalogi omenja Saša Vochl z Gozdarskega inštituta Slovenije. Leta 1677 so namreč podložniki ubili grofa Güntherja Herbersteina zato, ker se je zavzemal za ohranjanje največje slovenske kolonije bobrov ob rokavih Drave in na lokah med Mariborom in Ptujem. V tistem času so lahko podložniki leš za kurjavo dobivali samo iz manj vrednih obrečnih gozdov, v katerih pa so za svojo hrano in gradnjo jezov ter bobrišč drevesa

podirali tudi bobri. Ti so bili torej pri pridobivanju lesa neposredna konkurenca tlačanom in lahko si mislimo, kaj se je zgodilo z njimi, če so bili zaradi tega pripravljeni najprej ubiti svojega gospodarja.

Število že doseglo kritično mejo

Čeprav je bober tudi pri nas živel dolga tisočletja pred izginotjem – kosti, najdene ob koliščih na Ljubljanskem barju, dokazujejo, da so bili bobri poleg jelenov glavni vir hrane barjanskih mostiščarjev – in so bile tudi pri nas razmere za njegovo skrivnostno življenje dobre, je po izginotju njegovo vračanje na naše loke, v reke in potoke potekalo bistveno počasneje kot v severnih delih Evrope in Rusiji. Pravzaprav se k nam sploh ne bi vrnil, če bi bilo to odvisno od slovenskih oblasti. A se je brez njihove vednosti pritihotapil iz Hrvaške, kjer so jih v reko Lonjo pri Ivanič-Gradu nekaj znova naselili leta 1996. Od tam so se začeli širiti po Hrvaški in tudi k nam, kjer so prva objedena in podrta obvodna drevesa odkrili leta 1998 na sotočju Krke in Radulje na Dolenjskem. Ker je bober pri iskanju najboljših življenjskih razmer sposoben ob vodotokih potovati zelo daleč, tudi po nekaj deset kilometrov ali več, se je torej v dveh desetletjih razširil ne samo po Hrvaški, ampak tudi po Sloveniji, kjer ga zdaj opažajo na Krki, Radulji, Dravi, Muri in vedno pogosteje tudi v pritokih teh rek. Tatjana Gregorc in Marjana Hönigsfeld z inštituta za ohranjanje naravne dediščine Lutra sicer nimata podatkov o številu bobrov pri nas, a po njuni oceni se to že bliža tisoč in je doseglo kritično mejo, po kateri se bodo bobri zaradi gostejše naseljenosti družin začeli hitreje razmnoževati in osvajati nova, z njimi doslej še nezasedena ozemlja. To pa pomeni, da utegnejo tam, kjer bodo bolj posegali v obrežno zarast ali kjer si bodo hrano iskali tudi na bližnjih poljih, naleteti tudi na nasprotovanje ljudi, predvsem lastnikov obvodnih zemljišč.

A Saša Vochl pravi, da nestrpnosti ali nasprotovanja za zdaj ni čutiti. Lastniki so do bobrov zelo strpni in v zadnjih nekaj letih so v območni enoti Zavoda za gozdove Murska Sobota prijavi le za dobra dva tisočaka škode, predvsem na drevu.

Duncan Halley pa tudi v prihodnje ne pričakuje hujših konfliktov, ker pravi, da bobri v času vegetacije raje kot drevesno lubje jedo zelne rastline. Ker je vegetacijska dobra pri nas dolga, ne pričakuje večjih vplivov bobra na obvodno drevje. »Sicer pa se bober prehranjuje z manj vrednimi drevesnimi vrstami, za katere lastnikom pogosto sploh ni mar, in posega le od petnajst do dvajset metrov na ko-

pno, ker je na suhem zelo počasen in neroden in se počuti bolj varnega v bližini vode ali v njej. Tudi jezov na vodotokih ne gradi, če to zaradi prevelikega nihanja vodostaja ni nujno. Konflikti zaradi bobrove dejavnosti so zato bolj posledica stanja človeške družbe, v kateri se pojavljajo, kakor pa njenega dejanskega vpliva ali škode. Zato bi bili za preprečevanje takšnih morebitnih konfliktov bolj potrebni psi-

hologi in sociologi kot pa biologi in gozdarji.«

Kako bomo zanimive in skoraj nikoli vidne vnovične prebivalce naših voda in obvodnih lok ter vrbišč sprejemali v prihodnje, bo torej odvisno predvsem od nas, ljudi, ki smo v naravnem okolju prav tako samo gostje, in ne vsemogočni gospodarji.

SPREMINJAJO NARAVNE RAZMERE

Bobri so monogamne živali in par ostane skupaj vse življenje. Mladiči ostanejo s starši dve leti in vmes pomagajo pri skrbi za leto mlajše brate in sestre. Po dveh letih odidejo iz domačega bobrišča, si poiščejo nov primeren prostor ob vodi in se osamosvojijo. S podiranjem obvodnih dreves spreminjajo naravne pogoje in povečujejo število rastlinskih in živalskih vrst, ki lahko v tako izbljšanem okolju živijo. Tudi njihovi jezovi pripomorejo k večji raznovrstnosti rastlinskega in živalskega sveta.

Bober se prehranjuje z manj vrednimi drevesnimi vrstami.

Saša Vochl pravi, da so lastniki gozdov do bobrov zelo strpni.

V naravnem okolju ga bomo težko izsledili sredi belega dneva. FOTODOKUMENTACIJA DELA